

Zuidwesterheem

jaargang 30
nummer 97

Informatiebulletin van de
AWN - vrijwilligers in de archeologie -
afdeling Zeeland
maart 2019

INHOUD:

Smokkelhoek	03
Jaaroverzicht AWN-Zeeland 2018	04
Jaaroverzicht bezoeken aan Oud-Rilland	07
Jaarverslag 2018 Werkgroep Archeologie Hulst	10
Activiteiten 2018 Werkgroep Archeologie Hulst	11
Activiteiten van de Werkgroep Archeologie Halsteren	13
Activiteitenverslag 2018 St. Stadsarcheologie Steenberg	15
Grondradaronderzoek Sandenburch	16
Grondradaronderzoek Colijnsplaat	20
Opgraving "Klooster en Brouwerij" in Hulst	21
Nieuwtjes	25
Romeins aardewerk	27
Werkgroep Archeologie Sluis (WAS)	28
Aanlevering kopij Zuidwesterheem	29
Agenda	30
Colofon	31

Foto omslag: Niek Beeke. (Thermenmuseum Heerlen)

Foto hieronder: Leo den Heijer. (Archeologen van Erfgoed Zeeland op Oud-Rilland)

Smokkelhoek

Vrijwilligers van de AWN-afdeling Zeeland hebben tussen 2006 en 2008 onder leiding van Dicky de Koning vondstmateriaal via verscheidene veldkarteringen verzameld uit een vergraven context.

Een oplettend AWN-lid zag vanuit de trein dat er een waterpartij werd aangelegd bij het bedrijventerrein Kapelle-Smokkelhoek. Uit de uitgegraven grond werd door een aantal AWN-leden Romeins vondstmateriaal verzameld.

De vondsten (in totaal 340 scherven) werden gewassen en gedroogd. In het Gemeentehuis van Kapelle werd er een kleine tentoonstelling aan gewijd. Na afloop werden de vondsten verpakt om vervolgens 10 jaar lang opgeslagen te liggen in het depot. Munten werden niet gevonden en slechts heel weinig metaal.

Medio 2017 werd begonnen met de uitwerking en publicatie van de vondst op initiatief van Erfgoed Zeeland en de AWN.

Het betreft een vindplaats met resten van een verspoelde nederzetting. Gezien de omvang van de vindplaats lijkt het te gaan om minstens twee bewoningsconcentraties

Op basis van de scherven lijkt het te gaan om een laat 2e -eeuwse, maar vnl. 3e -eeuwse vindplaats. Tot nu toe werd aangenomen dat het gebruik van het Zeeuwse landschap in de Romeinse tijd, die rond het midden van de 1e

eeuw op gang kwam, al voor het eind van de 2e eeuw verdwenen was. In Zeeland zijn er tot nu toe nog geen vindplaatsen met bewoningssporen uit die tijd aangetroffen. De fragmenten import aardewerk komen uit Germania Inferior en Gallia Belgica. Een groot deel van de vindplaats is verdwenen door moertering en natuurlijke processen.

De analyse van het aardewerk heeft een grote meerwaarde voor de bewoningsgeschiedenis van Zeeland.

Bron: Erfgoedrapporten Zeeland, nr. 9; 2018.

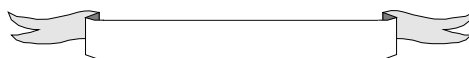
Met dank aan Karel-Jan Kerckhaert en Joost van den Berg.

Dicky de Koning.

Kijkt u ook eens op:

www.awnzeeland.nl

Jaaroverzicht **AWN-Zeeland 2018**

Bestuurszaken

Het bestuur van de AWN afdeling Zeeland werd in 2018 gevormd door waarnemend secretaris Dicky de Koning-Kastelijjn, penningmeester Niek Beeke en algemeen bestuurslid Hans de Vos. De functies van voorzitter en secretaris zijn vacant.

Het aantal leden bedroeg op 31-12-2018 in Zeeland 113 en in West Brabant 26. We mochten 5 nieuwe leden verwelkomen. Tien leden zegden hun lidmaatschap op of hebben verzuimd hun contributie te betalen. Dit jaar moesten we helaas afscheid nemen van ons AWN-lid Gerry van Eeden, actief lid van de Werkgroep Archeologie Hulst (WAH).

Het bestuur vergaderde 6 keer in Middelburg over allerlei lopende zaken. De jaarvergadering werd dit jaar gehouden in het Streekmuseum te St. Annaland, met aansluitend een rondleiding door het museum.

Eén bestuurslid bezocht het Regio-overleg in Dordrecht en twee bestuursleden bezochten de Afgevaardigdenvergadering in Amersfoort.

Activiteiten

Er werden in totaal zes excursies georganiseerd, waarvan er vier zijn gerealiseerd: Antwerpen (2x), Dordrecht en Westdorpe/Sas van Gent. De geplande excursie naar Ieper is wegens

geringe deelname niet doorgegaan. De excursie naar Loon op Zand werd afgelast wegens het slechte weer. Samen met de Heemkundige Kring De Bevelanden organiseerden we een lezing en een rondwandeling in Goes en in Sas van Gent.

Contacten

Het kwartaalblad Zuidwesterheem verscheen vier keer en wordt digitaal verspreid. Enkele leden, heemkundige kringen, musea en archieven ontvingen een gedrukt exemplaar.

Dit jaar werd ook gestart met een maandelijkse (digitale) nieuwsbrief om de leden tussentijds op de hoogte te houden.

Onze website, www.awnzeeland.nl wordt beheerd en onderhouden door bestuurslid en penningmeester Niek Beeke.

Dit jaar was er 5 maal overleg met Robert van Dierendonck, adviseur archeologie, over allerlei activiteiten van de AWN en de SCEZ. Ook de ZAAD, georganiseerd door de SCEZ, was dit jaar weer een groot succes. Vrijwilligers en beroepsarcheologen uit Zeeland en Vlaanderen ontmoetten elkaar op de ZAAD en genoten van de diverse presentaties.

Met adviseur Nathalie de Visser (Edufact) vergaderde de Werkgroep Archeologie Hulst (WAH) 6 maal in 2018 over allerlei archeologische activiteiten in Zeeuws-Vlaanderen. De WAH werd begin 2018 een stichting. De leden kwamen vrijwel elke woensdagmiddag bijeen in "Het Verdiep" in het 's Landshuis. In Sluis wordt momenteel een werkgroep

opgericht onder de naam Werkgroep Archeologie Sluis (WAS). Ook was er regelmatig contact met de diverse werkgroepen in Zeeland en West-Brabant.

Samenwerking

De vergaderingen van het Provinciaal Platform Vrijwilligersorganisaties werden bijgewoond door Dicky de Koning namens het bestuur samen met AWN-lid Ruud van der Goes. Het Platform kwam 5 maal bijeen bij de SCEZ. Uit dit Platform zijn twee belangengroepen ontstaan, namelijk het netwerk Erfgoed en Publiek en Erfgoed en Ruimte. Onder begeleiding van de SCEZ (in 2019 verder gaande onder de naam Erfgoed Zeeland) gaan de aangesloten organisaties zich samen inzetten voor het Zeeuwse erfgoed.

Aan het opzetten van een nieuwe wandelroute op Tholen door het team Wandelnetwerk van de SLZ (Stichting Landschapsbeheer Zeeland), werd deelgenomen door Dicky de Koning. Het doel was om vooral archeologische, geologische en historische objecten en waarden op te nemen in de te kiezen wandelroutes. De tentoonstelling: “Reymerswaal van stad naar archeologisch monument”, in samenwerking met het archief van de gemeente en de OAS archeologie (Oosterschelderegio Archeologisch Samenwerkingsverband) in het gemeentehuis in Tholen opgezet, werd begin januari opgevoerd. Aan de vernieuwing en uitbreiding van de tentoonstelling over het zoutzieden in Arnemuiden in het ’t Stadt-

huys Arnemuiden kon Dicky de Koning een steentje bijdragen met foto’s en adviezen.

Bij de opening van een nieuwe tentoonstelling in Goes (stadskantoor) met o.a. de geschiedenis van het zoutzieden, waren een aantal AWN-leden aanwezig.

In het dorps huis MeerWaarde in Waarde werd in oktober de tentoonstelling “De Zee neemt en de Zee geeft” vernieuwd. De meeste vondsten van Valkenisse gingen weer terug naar het depot in Middelburg. Nu zijn er vondsten uit Waarde, Valkenisse en ook veel vondsten uit het verdronken Oud-Rilland te zien. Dit waren destijds de grootste dorpen op het eiland Rilland, tussen Honte en Hinkele.

Op uitnodiging van de Oudheidkundige Kring “De Vier Ambachten” zijn een aantal leden van de AWN en de WAH naar een lezing geweest van de metaalspecialisten Stefanie Hoss en Gerald Grimm over de betekenis van de bijzondere vondsten uit de Haven van Hulst.

Werkzaamheden

Door enkele AWN’ers werd 9 maal gewerkt voor de AWN in onze werkruimte.

Voor het depot werd onder leiding van de depotbeheerder 52 maal gewerkt aan de projecten: Oud-Sabbinge, vondsten gracht Middelburg, Ten Heggeler, Van der Tuin, veldlopen Colijnsplaat, vondsten Cappendijk en aan de voorbereiding van de tentoonstelling in Waarde.

Op verzoek maakte Leida Goldschmitz voor het Stadhuismuseum te Zierikzee en de SCEZ rond de 100 tekeningen van voorwerpen uit de collectie van het museum. Door diverse archeologische bedrijven werd dit jaar 27 keer informatie gevraagd betreffende eventueel bij de AWN bekende vondsten, gedaan op plaatsen waar in de toekomst bodemverstering zal plaats vinden. Door de WAD (Walcherse Archeologische Dienst) werd assistentie gevraagd voor veldwerk in de wijk Paauwenburg in Vlissingen (voorburch vliedberg) en op het terrein van kas-

teel Sandenburgh in Veere (boringen, weerstandsmeting). Door de Gemeente Goes werd begeleiding gevraagd bij graafwerkzaamheden voor nieuwbouw aan de Voorstad in Goes en bij de aanleg van de spooronderdoorgang. Voor het Stadhuismuseum in Zierikzee zijn scherven gewassen, is 2 keer gewerkt aan een educatief project en is 19 keer verder gewerkt aan de archeologische catalogus. De WAD assisteerde 4 keer de archeologen van Artefact in Hulst en verleende 4 keer hulp bij het sorteren en bij het invoeren in de database bij Artefact in

Romeins aardewerk determineren is vooral zoeken in boeken! Foto: Joost van den Berg.

Zaamslag. De schenking Cappendijk werd uitgezocht en doorgegeven aan het depot in Middelburg. Met betrekking tot het project “Leemte in Kennis” van de gemeente Terneuzen werd een informatieavond gehouden en 1 keer een veldloop in Zaamslag.

Educatie

Onder leiding van Karel-Jan Kerckhaert hebben enkele leden zich bekwaamd in het digitale tekenprogramma Inkscape ter vervanging van het handmatig inkten van tekeningen. Het is de bedoeling dat de tekeningen worden opgenomen in het Deventer Systeem.

Vanuit de SCEZ werd een educatief project opgestart voor de AWN met als thema: de Romeinen in Zeeland. Hierbij kwamen de vondsten van de Meinersweg aan de orde, een opgraving van de AWN uit 1975. Daaraan gekoppeld werden schervenavonden georganiseerd door de depotbeheerder Joost van den Berg om de keramiek te determineren. Met een groepje geïnteresseerden, gemiddeld 6 personen, gaan we in 2019 verder.

Enkele AWN-leden namen deel aan de Contactdag Archeologie in het Erfgoedcentrum in Ename, waar een educatief programma over de archeologie in Oost-Vlaanderen werd gepresenteerd.

Op twee basisscholen in Waarde en Rilland werd een archeologieles gegeven.

Promoten AWN

Op de Oostkapelsedag, de archeologiemiddag in Sluis en op de NAD konden we de AWN meer bekendheid geven. Zo ook bij het zoutzieden: 5 maal op de “Middeleeuwse Dagen” in het museum Terra Maris (Oostkapelle) en 2 maal bij het bezoekerscentrum “De Kraaijenberg” bij Bergen op Zoom.

Dicky de Koning.

Jaaroverzicht bezoeken aan Oud-Rilland

In 2018 waren er veel activiteiten op de slikken bij het verdronken Oud-Rilland.

Als het tij goed was maakte Leo den Heijer een rondje, alleen of met een groepje en stuurde daarna ons een waardevol verslag met foto's van zijn tocht.

De rondwandelingen voor scholen en groepen hebben altijd een educatief doel. Het IVN mochten we ook nu weer rondleiden en leden van de AWN-afdeling Kempen en Peelland kwamen zelfs 2x op bezoek.

Er was altijd wel wat bijzonders te zien. Vooral door de sterke erosie zijn er veel sporen verdwenen maar lager gelegen resten van bewoning en landschap weer zichtbaar geworden.

Door steeds te monitoren en foto's te maken kregen we elke keer een goed beeld van de stand van zaken.

Vanwege de aanleg van nieuwe strekdammen in de Bocht van Bath om schorren en slikken te vergroten en zo het voorland van de zeedijk te kunnen versterken hebben de archeologen van de SCEZ vanaf juli een onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Provincie.

Enkele AWN'ers hebben daarbij flink kunnen helpen. De rapportage is inmiddels naar de opdrachtgever. Misschien krijgt dit onderzoek nog een vervolg voordat de werkzaamheden beginnen.

Door de aanleg van de strekdammen en het vergroten van het natuurgebied zijn bezoeken niet meer mogelijk, net als destijds bij het verdrinken Valkenisse. Er staan al verbodsborden en Staatsbosbeheer controleert het hele gebied.

De oudste sporen van dit 'verdrinken land' verdwijnen dan onder een dikke laag slib. De AWN heeft door haar jarenlange onderzoek en monitoring aan dit project een flink steentje bijgedragen. De vondsten worden bewaard in het Provinciaal Depot en een deel is te zien in een vitrine in het dorps-huis MeerWaarde in Waarde.

Leo den Heijer en Dicky de Koning.

Eén van de laatste rondwandelingen op het verdrinken land van Oud-Rilland, een fascinerende plek! Foto: Leo den Heijer.

Overzicht bezoeken aan Oud-Rilland

aantal personen in groepjes		20-01-2018 01-02-2018 31-03-2018 28-04-2018 06-07-2018 14-07-2018 11-08-2018 07-11-2018 29-12-2018	2 personen 2 personen 8 personen 2 personen 2 personen 25 personen 12 personen 4 personen 3 personen
		9 x in groepsverband	totaal 60 deelnemers
educatie scholen	Basisschool De Zevensprong Basisschool St. Maarten Calvijn College Krabbendijke	19-03-2018 18-06-2018 26-11-2018	25 leerlingen 3 begeleiders 23 leerlingen 3 begeleiders 25 leerlingen 4 begeleiders
		3 scholen	totaal 73 leerlingen en 10 begeleiders
alleen monitoren		04-07-2018 27-07-2018 30-07-2018 24-12-2018	totaal 4 x Leo den Heijer
SCEZ onderzoeken met AWN-vrijwilligers	IVO=Inventariserend Veldonderzoek Overig	13-07-2018 24-09-2018 26-09-2018	totaal 3 x met AWN'ers

Jaarverslag 2018 **W**erkgroep **A**rcheologie Hulst

Na diep en ernstig beraad is de beslissing gevallen om verder te gaan als onafhankelijke stichting: Werkgroep archeologie Hulst (WAH) met een eigen statuut. De werkgroep wordt ondersteund door de Gemeente Hulst, middels huisvesting en financiële sub-

sidiëring, en op inhoudelijke wijze door de adviseur archeologie. De officiële akte passeerde de notaris op 23 februari 2018. In een schrijven aan alle stakeholders is één en ander bekend gemaakt.

Een deel van het voorjaar werd in beslag genomen door de voorbereiding van de tentoonstelling 'Vechten tegen de Bierkaai' in het museum 'De Vier Ambachten'. Een unieke collectie militaria, rijk becommentarieerd, werd van juli tot november bezocht door vele geïnteresseerden. Zeker

Leden van de WAH bekijken een aangespoelde veenbonk. Foto: WAH.

mag hier ook vermeld worden dat bij de opening WAH-secretaris Edie Bogaert voor zijn jarenlange inzet als vrijwilliger werd gelauwerd. In het kader van deze tentoonstelling is ook verder onderzoek gedaan naar het ‘museumkanon’ dat hierbij ook geres- taureerd werd.

Gespreid over het jaar geschiedde er veldonderzoek op diverse locaties: Kloosterzande, Zaamslag, Saeftinghe en Koewacht. Met wisselend resul- taat, maar de veldloop op de pleisto- cene rug in Koewacht bracht een schat aan mesolithische vuurstenen artefacten aan het licht. Analyse van de vondsten moet nog volgen.

In het voorjaar werd assistentie ver- leend bij de opgraving op de Hout- markt in Hulst. Het najaar stond in het teken van de opgraving en het onder- zoek van het voormalige Minderbroe- derklooster op het ’s Gravenhofplein – Brouwerij; kloostermuren werden in kaart gebracht en een aantal skeletten werden blootgelegd en onderzocht.

Heel het jaar door is er ook vlijtig aandacht besteed aan het voorberei- den van een educatief project dat moet resulteren in een aantal archeo- workshops voor scholen en jongeren in algemeen. Eind december konden we een aantal activiteiten aanbieden: vuursteenbewerking, vuur maken, graan malen, vondstdeterminatie, metaaldetectie en het (na)bouwen van megalitische monumenten zoals Stonehenge en hunebedden.

Verskillende leden hebben diverse boeiende studiedagen bijgewoond: ZAAD Middelburg, Archeologiemid- dag Sluis en de Contactdag Archeolo- gie Oost-Vlaanderen Ename. Daar- naast is in oktober door Mark Zwartelé een excursie georganiseerd naar de sites in het Verdrongen Land van Saeftinghe voor leden en werkne- mers van BAAC.

Een bewogen...maar een rijk gevuld jaar!

Frits van Velzen, voorzitter

Activiteiten 2018 **Werkgroep** **Archeologie Hulst**

Jan-Dec: Zorg en invulling ‘archeo- vitrines’ Gemeentewinkel

31/1: Veldkartering Steenhoogte
Zaamslag

Jan-Maart: Collectie Cappendijke

Maart: Afwerking collectie museum

7/2: Prospectie Hulsterweg Klooster- zande

7/2: Veldkartering Steenhoogte

Zaamslag

18/3: ZAAD Middelburg

Maart-Apr: Kartering archeologische vondsten

29/3 - 30/3: Opgraving Houtmarkt
Hulst

*Vuurstenen artefacten van de akker aan de Emmabaan in Koewacht.
Foto: Eddy Verschraegen.*

16/5: Veldonderzoek dekzandrug
Marlemontse Plaat Saeftinghe
Juni: Onderzoek en restauratie
museumkanon
Mei-Aug: Voorbereiding educatie-
project
Juni-Nov: Tentoonstelling 'Vechten
tegen de Bierkaai'
31/8: Onderzoek rosmolen Klooster-
zande Lange Nieuwstraat
19/9: Veldonderzoek Emmabaan
Koewacht vuursteenvondsten
29/9: Archeo-workshop erfgoeddag
BC Saeftinghe

6/10: Archeologiemiddag Sluis
13/10: Archeo-excursie (BAAC)
Saeftinghe
31/10: Bezoek van J. van der Klooster
(Portable Antiquities of the Nether-
lands)
7/11 - 19/11: Opgraving 's Graven-
hof – Brouwerij (Artefact)
24/11: Contactdag Archeologie Oost-
Vlaanderen Ename
17/12: Opgraving 's Gravenhof –
Brouwerij (Artefact)
Werkgroep Archeologie Hulst.

Activiteiten van de **W**erkgroep **A**rcheologie Halsteren

Onderdeel van de Heemkundekring Halchterth en de Werkgroep Archeologie Tholen (WAT er in de grond zit)

Deze werkgroepen komen al vele jaren bijeen in het heemhuis “Hof van Ram” van de Heemkundekring Halchterth/Halsteren en Lepelstraat in Halsteren. Zij werken aan de restauratie van de vondsten die gedaan zijn

tussen 1987 en 1989 bij de Verkorting in de Halstersepolder aan het Lange Water (een aftakking van de Oosterschelde). In de loop der eeuwen zijn er enorme hoeveelheden huisraad in het Lange Water gegooid. De Verkorting was vanaf de late middeleeuwen het veer, de oversteekplaats van Halsteren naar Tholen. Bij nacht en ontij en vanwege eb en vloed werd er vaak overnacht in de herberg, genaamd 't Waterhuisje, aan de Verkorting bij het veer.

We hebben naast de vele al samengestelde stukken keramiek nog zo'n 100 bananendozen te gaan, wat naar schat-

*Leden van de werkgroep aan het werk in het Heemhuis te Halsteren.
Foto: Werkgroep fotografie Halsteren.*

ting nog een werktraject is van zeker 25 jaar. De focus heeft de laatste twee jaar gelegen in het restaureren van borden en schalen, o.a. Noord-Hollands materiaal, Werra, Delfts en Westerwald. Leuk is te vermelden dat dit gebied dan weer bij Zeeland hoorde en dan weer bij de Heren van Brabant. Iets meer westelijk van de Verkorting ligt het verdronken dorpje Polre. Oorspronkelijk was het een verdronken Brabants dorpje met een kerk dat met de aanleg van het Schelde-Rijnkanaal ongeveer voor de helft is weggebaggerd. De andere helft ligt onder de toen aangelegde dijk en een stukje ligt nog binnendijks. Het was een langgerekt dorp met lintbebouwing. Het Schelde-Rijnkanaal is de nieuwe grens geworden tussen Noord-Brabant en Zeeland en daarmee werd niet alleen Zeeland groter in oostelijke richting maar kreeg onze provincie er een verdronken grensdorp bij. Het wegbaggeren vond plaats in 1974 en Polre is hiermee het meest recente verdronken dorp en nog niet opgenomen in de inventarisatie van verdronken dorpen in Zeeland.

Aan het Lange Water ligt ook het dorpje Slikkenburg waar bij de Watersnoodramp in 1953 meer dan 70 slachtoffers vielen te betreuren; het is nu een gehucht.

Het doel dat de werkgroepen zich stellen is de archeologisch complete keramiek volledig te restaureren en bij te schilderen om te laten zien hoe het ooit is geweest. Wel dient de keramiek zich er voor te lenen. Indien ons

doel geen meerwaarde heeft, dan blijft het bij het samenvoegen van de scherven en hooguit de ontbrekende delen opvullen met gips ter versteviging.

De werkgroepen hebben er in de laatste twee jaar vier nieuwe leden bij gekregen, waarvan twee junioren. Eén lid is gestopt, twee andere leden komen vanwege gezondheidsproblemen onregelmatig.

Naast restauratie van de bodemvondsten van 't Waterhuisje doen de werkgroepen ook restauraties van de collectie van de Heemkundekring Halchterth. Ook particulieren komen regelmatig met verzoeken om restauraties. Dit kan gaan om keramiek, porselein, schilderijen en vondsten uit de tijd van Napoleon en WO II. De werkgroepen hebben bijvoorbeeld ook de inhoud van een kerststal van 100 jaar geleden gerestaureerd.

Nieuwe leden zijn van harte welkom.

Anton van Oost.

Activiteitenverslag **2018 Stichting Stads- archeologie Steenberg**

Belangrijk was dat wij dit afgelopen jaar konden voorkomen dat resten van één van de oudste boerderijen in het ‘Oudland’ onder Steenberg - daterend minstens uit de 17e eeuw - zonder archeologisch onderzoek zouden verdwijnen om plaats te maken voor nieuwbouw.

Het betreft boerderij ‘De Lantaarn’,

waarvan zeker is dat er in ieder geval op 13 december 1521 op die plaats al een hoeve stond. Op die datum werd de hoeve namelijk al als belendend aan een ander goed vermeld.

Wij zijn nauw betrokken bij het bouwtechnisch en archeologisch onderzoek. Onze stichting maakt een verslag met beschrijving, foto’s en tekeningen van het gebouw. Een sluitsteen boven een doorgang in de gevel met het jaartal 1669 krijgt een plekje in de nieuwbouw die in de loop van 2019 zal worden voltooid. Verder krijgen delen van het gebouw die het waard zijn om behouden te worden,

*De gevelstenen van de gesloopte boerderij De Lantaarn bij Steenberg.
Foto: Chris Duijvestijn.*

zoals duimstenen, oude vloertegels, oude dorpels en bouwstenen samen met de verzamelde gegevens een plaatsje in onze tentoonstellingsruimte.

Wij vinden dit van historisch belang en trachten met de verslaglegging de laatste tastbare sporen van een oud stukje Steenbergse geschiedenis vast te leggen voordat die in 2019 volledig zullen verdwijnen.

Verder blijft het restaureren van Steenbergse aardewerkvondsten een vast onderdeel van onze werkzaamheden.

Wij ontvingen dit jaar weer een Steenbergse scholier die met flink wat uurtjes in onze ruimte zijn maatschappelijke stage kon volgen.

Op de Nationale Archeologiedag op 14 oktober kon het publiek weer kennis nemen van de Steenbergse archeologische vondsten en wat er over te leren valt. Ook werden er fotoseries vertoond van archeologische onderzoeken, werkzaamheden aan Fort Henricus en aan Fort De Roovere en waren er foto's van oud Steenberg en De Heen te zien.

Als extra was er een grote kringloopmarkt met veel handige en leuke spulletjes, bedoeld om de kas van de stichting te versterken. De kleinsten konden zelf vuur maken op de manier zoals dat in de steentijd werd gedaan en mochten met pijl en boog schieten. Voor die activiteiten stonden er tenten op het buitenterrein.

Gedurende het jaar 2018 waren er een aantal open dagen waarop de tentoon-

stellingsruimte vrij toegankelijk was voor geïnteresseerden. Deze open dagen werden goed bezocht.

Ook werd dit jaar aangevangen met het maken van een digitaal bestand van de bibliotheek van de Stichting. Hierdoor enthousiast geworden is ook een aanvang gemaakt met het digitaliseren van de bodemvondsten. Naar het zich laat aanzien, zal het nog wel even duren voordat het klaar is.

Chris Duijvestijn.

Grondradaronderzoek **Sandenburch**

Vorig jaar hebben AWN-leden samen met de WAD en Karel-Jan Kerckhaert (SCEZ) tweemaal onderzoek gedaan op het terrein van het kasteel Sandenburch bij Veere. Tijdens de herverkaveling in 1956 zijn de restanten van het kasteel opgegraven door de ROB o.l.v. prof. J.G.N. Renaud. Geplaagd door tijd-, geld- en personeelsgebrek heeft men waarschijnlijk vergeten de coördinaten en de noordpijl op te nemen, zodat niet precies bekend was waar de resten zich onder het maai-veld bevonden.

Met behulp van een prikstok, boringen en weerstandsmetingen werden de fundamenten vorig jaar al snel gelokaliseerd.

De presentatie van de meettechnieken op Sandenburgh in Veere en op een akker in Colijnsplaat door de WIMA in Eindhoven. Foto: Bram Silkens (WAD).

Op 13 november 2018 werden de contouren van het kasteel met speciale apparatuur in beeld gebracht. Dit onderzoek is een onderdeel van een project van de WAD om Veere, zoals het er uitzag in de middeleeuwen, in 3D vast te leggen. De bedoeling is dat bezoekers later met een virtual realitybril door de straten van Veere kunnen wandelen. Als onderdeel van dit project werd nu ook het kasteelterrein gescand met deze grondradar.

Voor wie niet bekend is met Sandenburgh even een korte geschiedenis van het kasteel.
Wie in de late middeleeuwen vanuit

de richting Gapinge naar Veere ging, werd het zicht op de stad grotendeels ontnomen door een even buiten de wallen en de poort gelegen groot gebouwencomplex dat indrukwekkend oprees uit het geboomte. Dit was kasteel Sandenburgh, het stamslot van de machtige heren van Veere. Op het Panorama van Walcheren uit ong. 1550 van Antoon van den Wijngaerde is het nauwkeurig afgebeeld. Het terrein waar het kasteel - tot de 16e eeuw hét machtscentrum in Zeeland - stond, is nu akkerland. Men neemt aan dat de eerste bouwwerkzaamheden begonnen in de 13e eeuw. Het werd gebouwd op een

kreekrug. Sandenburch was de residentie van het geslacht Van Borsele. Vanaf de 13e eeuw tot eind 15e eeuw noemden leden van deze familie zich heren en vrouwen van Veere. Door huwelijk kwam de stad onder het bewind van het geslacht Van Bourgondië.

Tijdens de restauratie van het stadhuis (1931-1934) werden de oude beelden van de heren en vrouwen vervangen. De ‘nieuwe’ beelden pronkten tot voor enige jaren in de nissen aan de voorgevel van het stadhuis, maar zijn in 2012 weggehaald omdat ze door weers- en andere invloeden zo aangeast waren dat ze een gevaar vormden voor de mensen op straat. Het wachten is op voldoende geld voor restauratie. De zeven originele oude beelden uit 1517 zijn te zien in het museum De Schotse Huizen.

Naarmate de macht en de invloed van deze families toenam werd het kasteel steeds verder uitgebreid. De Van Borseles voerden een grote staat en ontvingen hoge gasten, zoals Karel V, Maria van Hongarije, Erasmus en de koning van Denemarken met zijn gezin. Een brand in 1505 legde een belangrijk deel van het kasteel in de as waarbij vele kunstschaten verloren gingen. Het werd voor een deel herbouwd, maar de glorie tijd was voorbij. De Van Borseles hadden op veel te grote voet geleefd en waren in feite failliet. Na de dood van Maximiliaan van Bourgondië (die de beroemde vergulde beker schonk die nog altijd in het stadhuis te zien is) in 1558 werd het kasteel door Jan van Bourgondië onttakeld. Er was geen geld

voor onderhoud en het verval van gebouwen, parken en tuinen nam hand over hand toe. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog viel het ten prooi aan verwoestingen door Spaanse en prinsgezinde troepen. In 1584 was het kasteel onbewoonbaar. Het gebouw fungeerde daarna als steengroeve. De vestingwerken werden versterkt met stenen van het kasteel. In het midden van de 18e eeuw stonden er alleen nog de restanten van twee torens en een tussenliggend poortgebouw. Toen Napoleon besloot de omwalling van Veere uit te breiden, werden de laatste restanten in 1812 gesloopt en herinnerde niets meer aan het eens zo trotse kasteel.

Er bestaat een reconstructietekening uit de 17e eeuw, toen de restanten zich nog bovengronds bevonden, vervaardigd door de illustrator van de Kroniek van Smallegange, Isaak Hildernisse. Tijdens het onderzoek van Renaud in 1956 bleek dat het meet- en tekenwerk van Hildernisse niet van grote nauwkeurigheid getuigde. Een groot raadsel op de tekeningen blijft een ronde ommuurde ‘berg’ in de gracht aan de noordzijde, een vreemd aardwerk met een soort torentje of prieeltje erop.

Het onderzoek met de grondradar. De grondradar is een innovatieve detectiemethode voor het digitaal opsporen en karteren van erfgoed en archeologische sporen. Het is een combinatie van Ground Penetrating Radar (GPR) en centimeters nauwkeurige GPS-GNSS (Global Navigation Satellite Systems) Het onder-

zoek is non-destructief en brengt de ondergrond in 4D-HD in kaart. Het is een initiatief van Geo Professionals Nederland, leverancier van geodetische meetinstrumenten gespecialiseerd in GPS-GNSS.

Op woensdag 9 januari waren Miranda van Hoorn van de gemeente Noord-Beveland, Bram Silkens van de WAD en twee AWN-leden te gast in het Erfgoedhuis, tevens ArcheoHot-spot, in de Gasfabriek in Eindhoven om de voorlopige resultaten te vernemen van twee onderzoeken, uitgevoerd in Colijnsplaat (zie hiervoor het

verslag hierna van Miranda van Hoorn-de Lange) en in Veere. De heer Bas Verbeek van de Werkgroep Innovatieve Meettechnieken in de Archeologie (WIMA) gaf ons uitleg van de resultaten. De metingen werden gedaan in vakken van 20 x 20 cm en per 10 cm diepte. Elke scanning dus weer 10 cm dieper dan de vorige.

Beide onderzoeken werden gedaan in zeeleiggrond, wat tot dan toe niet was gedaan. Voor de onderzoekers dus ook iets nieuws. De resten van de fundamenten liggen op ong. 50 cm onder het maaiveld en de onderzoeksvraag

Leida en Miranda bekijken bijzondere vondsten in de prachtige vitrinewand in het Erfgoedhuis in Eindhoven. Foto: Dicky de Koning.

was dan ook de contouren van het gebouw in kaart te brengen. De bovenste halve meter bevat veel verspreid puin, niet verwonderlijk na de sloop en na vele jaren agrarisch gebruik. Het terrein helt een beetje, zodat de metingen werden gedaan vanuit de NAP-hoogte. Zout in de grond, nattigheid, droogte en de hoogte van de grondwaterspiegel kunnen de metingen beïnvloeden. Tot verbazing van de onderzoekers waren de aanwezige fundamenteën niet zichtbaar op de scans, wel een gracht. De weerstandsmetingen gaven in dit geval dus een beter resultaat dan de radar.

Het was een beetje een teleurstelling voor ons en waarschijnlijk ook voor de mensen van de WIMA, die hiermee voor een raadsel kwamen te staan: hoe was het mogelijk dat de aanwezige muren niet zichtbaar werden, terwijl dat bijvoorbeeld in Weert wel het geval was in de tuin van een klooster waar een kerkje had gestaan (Hooghkerk Maria Wijngaard). De WIMA bestaat inmiddels 5 jaar en men is bezig met de afronding van een publicatie.

We zijn benieuwd naar het waarom van de onzichtbaarheid van de muren op de scans. Voorlopig moeten we het doen met onze eigen waarnemingen, maar misschien kan het onderzoek t.z.t., als de radarapparatuur in staat is storende invloeden weg te filteren, nog eens plaats vinden en dan hopelijk met een fraai resultaat. De techniek staat tenslotte niet stil.

Leida Goldschmitz.

Grondradaronderzoek **Colijnsplaat**

In Colijnsplaat heeft de WIMA op 2 augustus 2018 een onderzoek uitgevoerd met de grondradar. Voor de locatie bij Colijnsplaat was door proefsleuven bekend dat er laatmiddeleeuwse funderings- en muurresten lagen op gemiddeld 0,70 meter +NAP met een 10 tot 12 meter brede gracht er omheen. De hoop was dat de grondradar de volledige plattegrond van het complex en de gracht in beeld zou brengen. Het was een snikhete zomerdag en er leek dus geen vuiltje aan de lucht. Héél anders dan de natte omstandigheden waarin de metingen bij Sandenburch zijn verricht. In tegenstelling tot Sandenburch werden de funderings- en muurresten van de locatie van Colijnsplaat wel weergegeven door de grondradar, maar de gracht niet. De WIMA staat daarmee voor een raadsel. Dit is bij hun eerdere onderzoeken in de andere provincies niet gebeurd. Mogelijke verstoringende factoren zijn onder andere: de kleigrond, de grondwaterstand, de weersomstandigheden en de hoeveelheid puin in de ondergrond. Het zou mooi zijn als de WIMA hier nog inzicht in krijgt voor hun publicatie, zodat het potentieel van deze techniek voor de Zeeuwse archeologie tastbaarder wordt.

Miranda van Hoorn-de Lange.

Opgraving "Klooster en Brouwerij" in Hulst

De WAH is door Artefact gevraagd om te komen helpen op het 's-Gravenhofplein in Hulst. Daar stond van 1488-1646 het klooster met kerk van de Minderbroeders en wat later een brouwerij.

Hieronder volgen de dagverslagen van de werkzaamheden.

Woensdag 7 november 2018 zijn we gestart en stuiten meteen op een oude kloostermuur, amper 40 cm diep.

Speciaal aan deze muur zijn de bogen waarop ze is gebouwd. Niet uitzonderlijk, want dat gebeurde in de middeleeuwen wel vaker.

Vlak bij de muur worden stukjes glas, bot en aardewerk gevonden. De metaaldetector piept nauwelijks; dat wil zeggen dat er weinig metaaldeeltjes in de grond zitten.

Donderdags verzetten we veel grond met de schop. We schrapen een muurtje van een beerput en een vloer schoon, zodat de archeologen één en ander kunnen inmeten en fotograferen.

Vrijdags halen we een beerput leeg, maar helaas doen we geen spectaculaire vondsten, slechts oud glas, veel leisteen, wat aardewerk, veel kleine botten en visgraten. De metaaldetector levert enkele spijkers en een tweetal munten op, zogenaamde "Zeelandia's". Deze munten werden m.n. in de 17e en 18e eeuw geslagen.

*Detectorvondst: de voor- en achterzijde van een Zeelandia muntje.
Foto: WAH.*

Blootgelegde fundamente van de kloosterkerk van de Minderbroeders op het 's-Gravenhofplein in Hulst. Foto: WAH.

Maandagochtend vinden we spijkers en enkele knopen. 's Middags weer tientallen spijkers en wat kleine losse stukjes metaal, vooral in de noordwesthoek van de opgraving. Ook komt er wat aardewerk te voorschijn, waaronder grijsbakkend aardewerk. Er worden twee plaatsen zichtbaar, ongeveer zo groot als een beerput, waar blijkbaar puin in was gestort. Deze zijn wel omcirkeld maar niet verder uitgegraven.

Het is ondertussen woensdag 14 november. Het belooft een prachtige najaarsdag te worden. Het wordt heel veel krabben vandaag. De vorige dagen is er een groot aantal muren blootgelegd en deze moeten allemaal schoongemaakt worden, zodat ze gefotografeerd en ingetekend kunnen worden. Aan de slag dus met troffel en veger.

Als we bovenstaande foto bekijken zien we het volgende:

Links van boven naar beneden een dikke kloostermuur. Er zitten twee gaten in. Op de plaats van de gaten hebben twee spaarbogen gezeten, maar die zijn eerder al vernield.

Op de voorgrond van links naar rechts eveneens een flinke kloostermuur (iets minder dik) uit dezelfde tijd als de eerste. Ook hier zijn er twee stukken uit. Eén is veroorzaakt door de heimachine en door het meest linkse gat zie je een gemetseld, met stenen afgedekt, afvoerkanaal lopen.

Het mooie vierkant in het midden is een gemetselde beerput. Deze was afgesloten met een gewelf. Het is nu wel duidelijk waarvoor de eerder genoemde afvoer diende.

Achter de mevrouw met de witte helm zie je een grote zwarte plek. Dat is het restant van een stookplaats. Hier zijn resten van verbrand materiaal gevonden. Rondom de stookplaats ligt een heleboel oranje steenpuin. Dat zijn de door de hitte verkleurde en verbrande stenen van de haard.

Wat we de hele tijd al dachten wordt snel werkelijkheid. We stuiten op menselijke resten. De eerste schedel die we tegenkomen is die van een kind. Dat is goed te zien aan de omvang van de schedel en de grootte van de tandjes. Iets verder een tweede exemplaar. De plaatsen worden gemarkeerd met gele bordjes. In totaal zijn tot nu toe 11 skeletten gevonden. Vlak naast een skelet wordt een grote partij ijzeren voorwerpen aangetrof-

fen. Het zijn voornamelijk hingsels van poorten en ringen die in de muur zaten en waar je iets aan vast kon maken.

Donderdag 15 november. Met man en macht wordt er gewerkt aan het blootleggen van de gevonden skeletten. Voor zoiets moet je enig geduld hebben. Het moet heel precies gebeuren. Alle botten en botjes moeten op hun plaats blijven en vooral niet breken. Met dunne houtjes en spateltjes wordt de grond voorzichtig losgepeuterd en met een verfkwastje de botten schoongeveegd. Beetje bij beetje

*Eddy Verschraegen aan het werk op het 's-Gravenhofplein in Hulst.
Foto: WAH .*

komt het geraamte boven. Met de nodige eerbied wordt er met de doden omgegaan en dat hoort ook zo. Er is op de plaats waar we werken heel veel versterking geweest; de meeste skeletten zijn incompleet. Heel dikwijls vind je alleen de benen. De graven zijn dus niet meer intact. Waardoor ze verstoord zijn is ons niet bekend.

Vrijdag 16 november. Vandaag wordt begonnen aan het laatste stuk waar de kerk heeft gestaan. We gaan verder met het blootleggen van nieuw gevonden menselijke resten. Langzaam maar zeker komen we bij de kerkfunderingen. Deze zijn goed bewaard gebleven. Ook daar worden nog boten gevonden. Deze middag is tevens de noordelijke muur van het klooster bloot gekomen. Net zoals bij vorige kloostermuren zien we ook hier weer de nodige spaarbogen.

Maandag 19 november. Vandaag de laatste dag van dit project. We beginnen met het vrijmaken van een skelet. Na enige tijd blijkt er iets dieper nog een te liggen. De hoofden bijna onder elkaar maar de benen in tegenovergestelde richting. Het onderste lijkt halverwege te eindigen tegen een muur. Vreemd is dat. De muur wordt voorzichtig gesloopt en dan zien we dat het geraamte mooi doorloopt onder de muur. De stenen zijn verbrand als bij een stookplaats. Ook de benen zijn verbrand en zien eruit alsof ze gecremeerd zijn.

Ondertussen is men bezig met het

stuk grond voor de noordelijke muur te verwijderen. Ook daar worden nog drie skeletten gevonden. Met spatel en borsteltje worden deze in de loop van de dag schoongemaakt. Er is vandaag veel bejaks van achter het hek. Verder zitten er eigenlijk geen bijzonderheden (aardewerk, metaal etc.) in deze grond, behalve dan een veertiende-eeuwse zilveren munt, die je op pag. 21 ziet afgebeeld.

Aan het eind van de dag is alles netjes opgeruimd. Het zit erop, het weer en de sfeer waren goed. Iedereen bedankt!

Werkgroep Archeologie Hulst

Kijkt u ook eens op:
www.awnzeeland.nl

Nieuwtjes

Na een korte winterstop stonden er eind 2018 en in het begin van het nieuwe jaar weer vergaderingen en diverse besprekingen op de agenda. Het jaarverslag van afdeling Zeeland is klaar voor de Jaarvergadering op 6 april in Zierikzee. De diverse werkgroepen hebben ook een jaarverslag gemaakt (zie elders in dit blad). De excursies voor de eerste helft van het jaar zijn vastgelegd en aan de volgende wordt gewerkt (zie de agenda).

Van het bestuur

De SCEZ gaat sinds begin dit jaar verder onder de naam Erfgoed Zeeland, een duidelijke naam, maar nog even wennen.

Achter de schermen werkt Niek Beeke hard aan de Zuidwesterheem en de website.

Hans de Vos heeft vanaf oktober 2018 elke maand een Nieuwsbrief gemaakt, een mooie aanvulling op ons kwartaalblad Zuidwesterheem. De Nieuwsbrief is gevuld met recente verenigingsactiviteiten, archeologisch nieuws uit Zeeuwse regio's, de komende activiteiten en soms wat tips.

Het oude papieren AWN-archief is opgeschoond met hulp van Leida Goldschmitz. Veel correspondentie gaat tegenwoordig via e-mail. Bestuurszaken en verslagen, geschreven door Hans de Vos, worden door Niek netjes bewaard in een digitaal archief.

Belangrijke papieren zoals over de subsidie en de samenwerking met Erfgoed Zeeland worden bewaard in onze werkruimte. Zo ook de papieren versie van alle Zuidwesterheems. De Nieuwsbrieven en de digitale Zuidwesterheem worden door het secretariaat op de computer bewaard, evenals belangrijke mails van het hoofdbestuur en de ledenadministratie.

Diverse werkzaamheden

Bas Chamuleau en Ruud van der Goes waren betrokken bij de spoor-tunnel in Goes. Na het uitgraven van de tunnelbak gaat de begeleiding verder.

Na de presentatie van de vernieuwde tentoonstelling in Waarde bezocht Dicky de familie Raamsdonk. Op de hoek van de Raadhuisstraat/Mauritsstraat stonden in het verleden twee oude huisjes daterend van rond 1900. Deze zijn gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. De eigenaar heeft een aantal vondsten uit putten geborgen en bewaard. Zijn dochter heeft voor een project op school een verslag en een korte beschrijving gemaakt.

Het eerste onderzoek door -toen nog- de SCEZ op het verdronken Oud-Rilland is klaar. Een aantal vrijwilligers hebben in het najaar assistentie verleend. Na goedkeuring van het rapport door de Provincie wordt bekeken of nader onderzoek nodig is. In onze werkruimte staan nog enkele projecten klaar voor opname in het depot.

De schenking van dhr. Cappendijk is

Een overzicht van de vondsten geborgen uit enkele putten van twee oude huisjes in het centrum van Waarde. Foto: dhr. P. Raamsdonk.

intussen verwerkt door Hans Jongepier in Archis 3 en in het ZAA van Erfgoed Zeeland.

Conny Dekker en Dicky de Koning puzzelen nu aan de oppervlaktevondsten uit de haven van Hulst. Arcadis heeft deze vondsten helaas niet uitgewerkt en overgedragen aan Artefact. Er zitten tussen het aardewerk nog leuke misbaksels en veel verbrand materiaal.

De presentatie van de aardewerkcatalogus van het Stadhuismuseum Zie-

rikzee is door allerlei oorzaken vertraagd en nu gepland in oktober tijdens de Nationale Archeologie Dagen (NAD).

De belangstelling voor archeologie op Noord-Beveland is groeiende. Na het onderzoek in Colijnsplaat en de archeologiedagen volgde een presentatie en tentoonstelling in het gemeentehuis in Wissenkerke. Voor uitleg over het grondradaronderzoek in Colijnsplaat en Veere van de Wima gingen Bram Silkens (WAD), archeologieambtenaar Miranda de Lange, Leida en Dicky naar Eindhoven.

Op verzoek van Daniëlle Otten, adviseur bij Erfgoed Zeeland, heeft Dicky wat lesmateriaal beschreven en gede-termineerd voor het MuZEEum Vlissingen.

Aanvragen bedrijven

Ook dit kwartaal kwamen weer aanvragen binnen van enkele archeologische bedrijven:

Vestigia 1 maal, Artefact 9 maal en SOB 2 maal. Het betrof komende onderzoeken in Tholen, Hansweert, St. Jansteen, Serooskerke, Draaibrug, Baarland, Terneuzen, Goes, Wemeldinge en Sluis.

Van enkele locaties konden we aanvullende informatie verschaffen.

Dicky de Koning.

De meeste deelnemers hebben de smaak te pakken en willen graag nog wat verder oefenen in het determineren. Er zijn intussen een paar mensen bijgekomen en we gaan nu door tot begin april.

Wie zin heeft om ook nog mee te doen, hoeft alleen maar een mailtje te sturen aan Dicky de Koning en dan hoort u wanneer de cursusavonden zijn.

In het depot zijn nog meer oude AWN-projecten die uitgewerkt kunnen worden. Best bijzonder dat er zoveel bewaard is gebleven, helaas met weinig documentatie over de opgraving zelf. Ook het aardewerk van Noord-Beveland uit de Wanteskuip wordt nu bekeken. Twee nieuwe AWN'ers, Marten Klop en Adrie Albregtse, beiden uit Noord-Beveland, zijn er helemaal weg van. Aan de hand van diverse boeken en het Deventer Systeem leren zij nu de vormen en typen van het middeleeuws aardewerk herkennen en determineren.

Joost gaat deze avonden weer begeleiden; zijn kennis van het Romeinse aardewerk hebben we hard nodig.

Dicky de Koning.

Romeins aardewerk

De cursus Romeins aardewerk is afgerond; de deelnemers hebben aardig wat bijgeleerd over allerlei soorten vormen en baksels, alles onder de deskundige leiding van Joost van den Berg.

Tussendoor hebben enkelen nog geholpen met het determineren van vondsten uit een oud onderzoek bij kasteel Haamstede. Daar was onder andere ook Romeins en inheems Romeins aardewerk gevonden.

Werkgroep Archeologie Sluis (WAS)

Even voorstellen: mijn naam is Philippe Legrand, AWN-lid en woonachtig in Sluis.

Al meer dan 25 jaar zoek ik met mijn metaaldetector in de gemeente Sluis en heb al heel wat fraaie voorwerpen gevonden, zoals ook andere zoekers in de gemeente. Om een ontheffing te krijgen van het in de Gemeente Sluis geldende detectorverbod moet men lid zijn van de AWN of de DDA.

Inmiddels zijn er al 44 ontheffingen verleend aan allerlei zoekers, een ware wildgroei dus.

Omdat niet bekend is of de meldplicht wordt nagekomen bestaat het gevaar dat hierdoor allerlei historische informatie verloren gaat.

Om één en ander in goede banen te leiden lijkt het mij verstandig, na gesprekken met drs. Nathalie de Visser (Edufact) en Dicky de Koning (AWN), om te komen tot de oprichting van een Werkgroep Archeologie Sluis, in navolging van de werkgroep in de gemeente Hulst.

Het is de bedoeling dat de werkgroep ingezet gaat worden door de gemeente Sluis en door archeologische bureaus wanneer er bij opgravingen assistentie nodig is voor veldonderzoek, detectie, schoonmaken van artefacten, reconstructie van keramische objecten, afzoeken van stortgronden, helpen bij het opzetten van tentoonstellingen, enz. Drs. Nathalie de Vis-

ser zal de WAS begeleiden vanuit de Gemeente Sluis, net als in Hulst. De Werkgroep is bedoeld voor inwoners van de gemeente Sluis die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van hun streek. Lidmaatschap van de AWN of de DDA is niet noodzakelijk.

Op facebook staat inmiddels een pagina van de Werkgroep Archeologie Sluis met een groepspagina: zo W.A.S. het.

Inwoners van de gemeente Sluis en andere belangstellenden kunnen hiervan lid worden.

Men kan zich ook aanmelden bij:

werkgroeparcheologiesluis@outlook.com

Medio 2021 krijgt de Werkgroep een plekje in het nieuwe archeologisch museum in Aardenburg. Tot die tijd hebben we de beschikking over een ruimte in het stadhuis in Oostburg. We hopen op vele enthousiaste reacties om van start te kunnen gaan.

Hierbij alvast een datum om in uw agenda te zetten: op 5 oktober 2019 wordt de tweede Archeologiemiddag in Sluis gehouden. Deze staat in het teken van het melden van vondsten. De WAS geeft hierbij een presentatie en zal tevens aanwezig zijn met een stand.

Philippe Legrand.

Aanlevering kopij **Zuidwesterheem**

Graag vraag ik even uw aandacht voor het volgende.

Om misverstanden en teleurstellingen bij het aanleveren van kopij voor ons papieren informatiebulletin Zuidwesterheem te voorkomen, geef ik u graag de volgende aanwijzingen.

Teksten

Teksten kunnen in elk format worden aangeleverd: *.txt, *.rtf, *.doc, *.docx enzovoort.

Het lettertype en de grootte hiervan speelt in principe geen rol. Zuidwesterheem kent namelijk een eigen opmaakprofiel. Dit wordt gehanteerd om het geheel er zo uniform mogelijk uit te laten zien.

Natuurlijk probeer ik zoveel als mogelijk de door u gebruikte opmaak over te nemen. De mogelijkheden daartoe zijn echter niet onuitputtelijk. Omdat de tekstkolommen in Zuidwesterheem relatief smal zijn, zijn inspringingen (bijvoorbeeld bij opsommingen) niet zo handig. Lange kopjes boven alinea's en paragrafen maken de tekst eerder onleesbaarder dan leesbaarder.

In sommige gevallen worden deze (uiteraard in overleg met de auteur) ingekort.

Teksten met voetnoten en / of eindnoten kunnen helaas niet in behandeling

genomen worden.

Dit komt omdat het softwareprogramma waarmee Zuidwesterheem wordt opgemaakt (Microsoft Publisher) het fenomeen voetnoten en / of eindnoten niet kent.

De voetnoot- en eindnootverwijzingen in de tekst worden namelijk niet als zodanig herkend. Ook vervalt hiermee de relatie tussen voetnoot- en eindnootverwijzing en de bijbehorende verklarende tekst.

Tabellen, grafieken, diagrammen, illustraties, afbeeldingen, e.d. met daarin voorkomende teksten mogen geen originele breedte hebben die groter is dan 13 cm. Tabellen, grafieken, diagrammen e.d. die uitvergroot worden aangeboden, worden daarna door mij toch weer verschaald tot een breedte van 13 cm met alle gevolgen van dien. In dat laatste geval is de tekstgrootte in Zuidwesterheem vaak (veel) kleiner dan het origineel en daardoor onleesbaarder dan de originele tekstgrootte in de tabel, grafiek e.d.

Indien tabellen worden gebruikt, dan bij voorkeur deze in Word aanmaken of converteren naar Word.

Afbeeldingen

Afbeeldingen, illustraties, foto's e.d. die bij een bepaalde tekst behoren, kunnen alleen maar verwerkt worden als zij separaat worden aangeboden. Dus NIET als zij voorkomen als ingesloten bestanden in Word, Excel, Powerpoint enzovoort.

Foto's uitsluitend als originele bestanden vanaf de geheugenkaart van de

fotocamera, liefst RAW bestanden, anders TIFF of JPG. Minimale eis voor een liggende foto: 3033 x 2022 px en voor een staande foto: 1460 x 2190 px.

Foto's die gemaakt zijn met een smartphone en/of een tablet zijn vooral geschikt voor weergave op een beeldscherm en dus niet voor drukwerk. Alleen al de grote hoeveelheden ruis en verlies van scherpte en detail maken overduidelijk dat smartphones en tablets niet ontworpen zijn om er primair foto's mee te maken.

Scans met een gescande resolutie van minimaal 300 of liever 600 dpi en als TIFF of PNG bestand.

Zelfgemaakte afbeeldingen, illustraties e.d. het liefst aanleveren als gevectoriseerd bestand, dus niet als rasterafbeelding of bitmap (BMP). Het nadeel van een rasterafbeelding of bitmap is namelijk dat bij het vergroten de afzonderlijke pixels zichtbaar zullen worden.

Gevectoriseerde tekenbestanden kunnen daarentegen verliesloos worden verschaald, bitmaps dus niet.

Let op: tekeningen, afbeeldingen en andere illustraties die worden opgeslagen in JPG, JPEG en GIF zijn net zo goed bitmaps!

Enkele softwareprogramma's waarmee vectorbestanden gemaakt kunnen worden, zijn: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Adobe Fireworks en AutoCAD.

Niek Beeke

A genda

6 april: jaarvergadering AWN afd. Zeeland in het Stadhuis van Zierikzee.

1 juni: excursie naar Loon op Zand.

In september wordt waarschijnlijk een excursie georganiseerd naar de Vlaamse stad Aalst.

11 en 12 oktober: Nationale Archeologiedagen

De (publieks)activiteiten van AWN afdeling Zeeland worden mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de Provincie Zeeland.

Kopij voor de volgende Zuidwesterheem kunt u tot 19 mei inleveren bij de leden van het bestuur. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw bijdrage!

Ere-voorzitters van onze vereniging:
J. van Hinte † en J. van den Berg †

ADRESSEN BESTUUR AWN-ZEELAND OLOFON

a. Voorzitter:
vacant

b. Penningmeester:
N. (Niek) Beeke
Rotterdamsekaai 65 a
4331 GN Middelburg
tel.: 0118-639040
niekbeek@xs4all.nl

c. Secretaris:
D. (Dicky) de Koning-Kastelijn
Populierestraat 47
4431 CL 's-Gravenpolder
tel.: 06-28615255
secretaris@zeelandnet.nl

d. Lid:
J.C. (Hans) de Vos
Siguitsedijk 29
4434 NB Kwadendamme
tel.: 0113-649993
HansdeVos@zeelandnet.nl

Redactie: Leida Goldschmitz (eindredactie) en Niek Beeke.
Zuidwesterheem is de kwartaaluitgave van de AWN-afd. Zeeland, een blad voor en door leden van de afdeling en andere geïnteresseerden.
De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen. Het bestuur behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen te weigeren of in te korten, dit uiteraard in overleg met de auteur.

